

Jamalí i els colors

Anna Martínez

Gibet Ramon

M. Carme Bernal

Escola Estel. 20 d'abril de 2018

Quan el professor Josep Casanovas, col·lega de la Universitat de Vic, em va fer arribar el text ***Jamalí i els colors***, d'Anna Martínez i Gibet Ramon, perquè el valorés i en digués la meva opinió, li vaig respondre aquestes paraules per escrit:

«Benvolgut Josep,

He llegit el text de dalt a baix i l'he trobat magnífic. A nivell d'expressivitat, la veritat és que funciona molt bé. És simple, i alhora lluminós, que és com ha de ser. És realista sense ser alliçonador. M'agrada molt aquest «saber estar» del personatge, que no és gens paternalista però tampoc no amaga res. Felicitats a les autores.»

En aquesta presentació d'avui ha arribat el moment explicar-me una mica més; de donar més elements a propòsit d'aquest llibre.

Quan a l'escriptor de Literatura Infantil i Juvenil Emili Teixidor algú li preguntava què era la Literatura Infantil deia amb un xic d'ironia: «És aquella que també poden llegir els grans.»; o bé «És aquella literatura que també poden llegir els grans sense que els caigui la cara de vergonya». Doncs bé, per mi aquest concepte defineix i alhora selecciona un bon llibre infantil d'un mal llibre. I des d'aquest punt de vista ***Jamalí*** és un bon llibre.

Tots podem llegir ***Jamalí i els colors*** perquè no és una història ensucrada; no és un llibre paternalista que tracti la diferència amb pena, amb sornegueria. Hi ha la dignitat de l'infant, la defensa de la seva pròpia identitat, que transita per la història fent-se valer a cada pas. Una dignitat que en aquest llibre es revela d'una manera lluminosa en el valor de les activitats, del treball, que realitzen —o realitzen d'una manera diferent— els infants de l'escola, aquesta escola on la paraula «especial» adquireix al llarg del conte el valor d'una paradoxa.

Rosa Taberero, coneguda especialista en Literatura Infantil que va venir fa pocs dies a la Universitat de Vic a parlar dels àlbums infantils, definia la bona literatura per a infants com aquella que presenta el factor dualitat. Venia a dir que tots els llibres interessants presenten sempre dos components oposats; i és aquesta dualitat la que acompanya la història fent discernir al lector una lluita de contraris. Doncs bé, a **Jamalí i els colors** també hi ha dualitat: l'escola del poble i l'escola «especial»; el món de fora i el món de dins; allò que veuen o poden veure els grans i que en realitat Jamalí observa d'una altra manera.

En tots els bons llibres, va afegir Taberero, hi ha metàfora. La veritat o el quid de la qüestió es presenta sempre en forma de metàfora: Jamalí veu la «seva realitat», que no és perceptible als ulls de l'adult o simplement d'aquell que no comprèn el seu món. A més, hi ha una mena de conxorxa entre els personatges com si pertanyessin a un món ocult als altres: «Si veiéssiu com parla la Laia... allà tothom l'entén», diu *Jamalí*. Estem parlant de la típica realitat invisible dels infants, present en llibres i contes molt coneguts, com ara a *Alicia al país de les Meravelles*, de Lewis Carroll; *Raspall*, de Pere Calders; *Les aventures de Pinotxo*, de Collodi; etc. Una realitat que només els infants veuen, perquè els grans ja hem perdut fa temps la capacitat d'entrar en un món invisible però existent.

La metàfora també es present en el sentit dels colors, que tant tracta el llibre. Perquè la vida és vista amb una mena de realisme idealista que atribueix als colors les virtuts dels personatges, els sentiments (la por, la tranquil·litat, l'expectació, etc.); de manera que el lector pot captar des d'uns ulls d'infant la visió de les coses: «El color dels dies difícils», «El gris, ja sabeu, que fa punxadetes a la panxa». La comprensió del món a través dels colors. Perquè la literatura infantil, no ho dubtem, ajuda l'infant a comprendre el món una mica més, i ho fa a través de les paraules. Aquest és el seu valor essencial.

Jamalí i els colors funciona com a experiència literària. Amb això vull dir que no és una història banal, epidèrmica, de passa que t'he vist, sinó que és una narració amb tots els elements estrictes. En efecte, la primigènia felicitat del personatge del començament de la història es veu alterada pel canvi d'escola i de la paraula «especial». A partir hi ha el típic allunyament de casa i, doncs, comença l'aventura del llibre.

Aleshores el nus i el desenllaç responen a voler resoldre el conflicte de la felicitat trencada per un canvi d'escola. Al final, com en els contes tradicionals, les rondalles, trobem el restabliment de l'equilibri i el retorn a l'ordre, a la felicitat amenaçada del començament.

I finalment el llibre manté una veu narrativa personal «amb ulls de nen». És **Jamali** qui parla, cosa que obliga el lector a situar-se en un pla pròxim al protagonista. És una veu subjectiva que ens arrossega.

Hauríem de parlar, ni que sigui breument, de la il·lustració. En efecte, coneixem la Gibet Ramon, amb una trajectòria feta i que creix dia a dia, pel seu traç esquemàtic ple de riquesa i detalls, simplicitat, llum i colors a què ens té acostumats en altres obres. Aquí se li planteja el repte de posar dibuix i colors a molt més que una història, a una altra manera de concebre els tòpics i la realitat. I ho fa amb un traç simple i una visió molt professional. I no era gens fàcil.

Per acabar voldria dir que el tàndem Gibet Anna s'engalza bé, i em fa l'efecte que les històries de **Jamali** no s'haurien d'acabar aquí. Ho deixo dit.

Voldria encara fer un epíleg. És un llibre que tracta la importància dels infants acompanyats per la família; el valor de l'escola com a component del benestar de les criatures: una escola amb les seves pròpies regles i valors que situa al centre la identitat de l'infant, tal com reivindicava el pedagog i psicòleg Andrea Canevaro en un llibre que ja fa molts anys que va publicar Eumo Editorial amb el títol *Infants que es perden al bosc*. Allí l'autor tractava el valor de les diferències. Tots els infants es perden al bosc, tots. I tots acompanyats retroben el camí. **Jamali** sembla haver trobat de nou la tranquil·litat i equilibri a través de l'escola: els colors forçats per la situació de canvi també han retrobat el seu to exacte a les parets de l'escola, tant com en els sentiments del o de la protagonista. Ara sí que el lector pot tancar el llibre.

Moltíssimes gràcies a les autores.